

NOTATKA / NOTE

***Batozonellus lacerticida* (PALLAS, 1771) (Hymenoptera: Pompilidae)
– pierwsze stwierdzenie zagrożonego gatunku na Roztoczu w XXI wieku**

Batozonellus lacerticida (PALLAS, 1771) (Hymenoptera: Pompilidae): first record of the endangered species in the Roztocze in the 21st century

Krystian Adam OŁDAK

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, Instytut Nauk Biologicznych, Katedra Zoologii i Ochrony Przyrody,
ul. Akademicka 19, 20-033 Lublin

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, Szkoła Doktorska Nauk Ścisłych i Przyrodniczych, ul. Weteranów 18, 20-038 Lublin
e-mail: krystian.oldak@mail.umcs.pl; ORCID: 0000-0001-7178-666X

ABSTRACT. This note reports the first record of *Batozonellus lacerticida* (PALLAS, 1771) (Hymenoptera: Pompilidae) in the Roztocze region during the 21st century, marking only the second known occurrence of this species in the area. The specimen was discovered in 2025 at Kocudza Trzecia, on the edge of a forest bordering a transitional peat bog. The closest previously documented locality is in the Sandomierz Lowland, situated approximately 30 kilometres away.

KEY WORDS: *Pompilinae*, distribution, faunistics, eastern Poland.

Rodzina Pompilidae jest w Polsce reprezentowana przez 91 gatunków (WIŚNIEWSKI 2009, BOGUSCH 2015, WIŚNIEWSKI i WENDZONKA 2025). Największym jej przedstawicielem w kraju jest *Batozonellus lacerticida* (PALLAS, 1771) – długość ciała samic sięga 22-23 mm (WIŚNIEWSKI 2009, LOKTIONOV i LELEJ 2014). Błonkówka ta należy do elementu zasięgowego pacyficzno-atlantyckiego. Występuje w Palearktyce – w licznych krajach Europy, a także w północnej Afryce oraz w niektórych krajach Azji, aż po rosyjski Daleki Wschód i Japonię (WIŚNIEWSKI 2009).

Do preferowanych siedlisk gatunku należą nasłonecznione skraje lasów z bogatą roślinnością oraz wydmy śródlądowe porośnięte wysoką roślinnością; zasiedlać on może także torfowiska niskie z wysoką roślinnością, wrzosowiska, piaszczyste nieużytki oraz grunty odłogowane (WOLF 1971, OEHLKE i WOLF 1987, WIŚNIEWSKI 2009). Większość ostatnich stwierdzeń w Polsce dotyczyła terenów piaszczystych, w tym muraw psammofilnych (SZYMKIEWICZ i SZYMKIEWICZ 2021, TATUR-DYTKOWSKI i HOŁOWIŃSKI 2021, SZYMKIEWICZ 2024, TATUR-DYTKOWSKI i MIELCZAREK 2025).

Postacie dorosłe są melitofagami, a samice zapewniając pokarm dla larw polują na przedstawicieli

Araneidae o dużych rozmiarach (WIŚNIEWSKI 2009), np. *Argiope bruennichi* (SCOPOLI, 1772) (SZYMKIEWICZ i SZYMKIEWICZ 2021). Według WIŚNIEWSKIEGO (2009) *imagines* są odnotowywane głównie na roślinach z rodziny Apiaceae. Obserwowano je także na przedstawicielach innych rodzin, np. Apocynaceae (SAVRANSKAYA i LIDZHIEV 2017), Lamiaceae czy Asteraceae (SZYMKIEWICZ 2024).

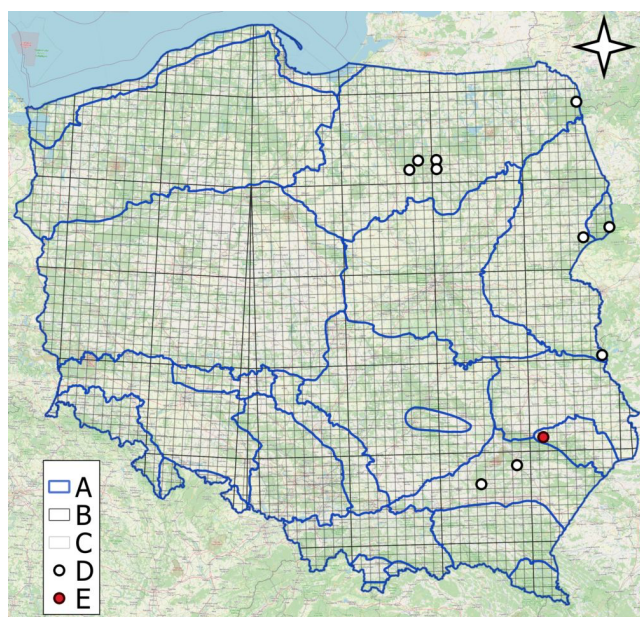
W XIX w. gatunek wykazano w Polsce jedynie kilkukrotnie z Pojezierza Pomorskiego, z kolei w XX w. z kilkudziesięciu stanowisk (WIŚNIEWSKI 2009), przy czym od 1978 r. do 1999 r. niestwierdzany był wcale (WIŚNIEWSKI 2004, WIŚNIEWSKI 2009). W XXI wieku odnotowano gatunek na 15 stanowiskach w następujących krainach (zgodnie z podziałem w Katalogach Fauny Polski, np. PISARSKI i in. 1975): Nizinie Sandomierskiej (WIŚNIEWSKI 2009), Podlasiu (TWERD 2015, TATUR-DYTKOWSKI i HOŁOWIŃSKI 2021), Pojezierzu Mazurskim (SZYMKIEWICZ i SZYMKIEWICZ 2021, SZYMKIEWICZ 2024, TATUR-DYTKOWSKI i MIELCZAREK 2025) oraz Puszczy Białowieskiej (TATUR-DYTKOWSKI i MIELCZAREK 2025). *Batozonellus lacerticida* otrzymał kategorię CR na „Polskiej Czerwonej Liście Zwierząt” (GŁOWAŃSKI 2002) oraz w „Czerwonej Księdze” (WIŚNIEWSKI 2004).

Kategoria ta została następnie obniżona na EN (WIŚNIEWSKI 2009). Zagrożeniem dla gatunku jest głównie zanik odpowiednich siedlisk w wyniku sukcesji zbiorowisk roślinnych i zalesiania (KOWALCZYK 1988, WIŚNIEWSKI 2004, TATUR-DYTKOWSKI i MIELCZAREK 2025).

Nowe stanowisko gatunku:

- Roztocze: FB11 Kocudza Trzecia (50°38'01.0"N 22°37'43.4"E) (ryc. 1), 23 VII 2025, 1♀, na *Peucedanum palustre* (L.) MOENCH (ryc. 2) na skraju lasu, w obrębie torfowiska przejściowego – krańca Bagna Rakowskiego, obs. et det. K.A. OLDAK.

Z Roztocza wykazano gatunek tylko raz – w 1978 roku w miejscowości Susiec (KOWALCZYK 1988, WIŚNIEWSKI 2004, 2009), oddalonej około 50 km od aktualnego stanowiska. Nieco bliżej gatunek ten został odnotowany w 2003 roku na Nizinie Sandomierskiej (ryc. 1), w Rudniku nad Sanem (WIŚNIEWSKI 2009), oddalonym od obecnego stwierdzenia o około 30 km.

Ryc. 1. Stwierdzenia gatunku w Polsce w XXI w.

- A – granice krain (zgodnie z podziałem z Katalogu Fauny Polski), B – granice kwadratów UTM 100x100 km,
- C – granice kwadratów UTM 10x10 km,
- D – stanowiska literaturowe z XXI w.,
- E – nowe stanowisko. Podkład: OpenStreetMap.

Fig. 1. Species records in Poland in the 21st century.

- A – boundaries of zoogeographical regions (as defined in the Catalogue of Polish Fauna),
- B – boundaries of 100×100 km UTM squares,
- C – boundaries of 10×10 km UTM squares,
- D – literature-based records from the 21st century,
- E – new record. Base map: OpenStreetMap.

Ryc. 2. Samica *Batozonellus lacerticida* (PALLAS, 1771), 23 VII 2025 (fot. K.A. OLDAK)

Fig. 2. Female of *Batozonellus lacerticida* (PALLAS, 1771), 23 July 2025 (phot. K.A. OLDAK)

Podziękowania

Serdecznie dziękuję dr. hab. Pawłowi BUCZYŃSKIEMU (Katedra Zoologii i Ochrony Przyrody, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej) za uwagi do pierwszej wersji pracy.

PIŚMIENNICTWO

- BOGUSCH P. 2015. *Auplopus rectus* (Haupt, 1927) (Hymenoptera: Pompilidae) – a new spider wasp species to the fauna of Poland. *Fragmenta Faunistica*, **58** (1): 17-19.
- GŁOWACIŃSKI Z. (red.) 2002. Czerwona lista zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce. Instytut Ochrony Przyrody PAN, Kraków. 155 ss.
- KOWALCZYK J.K. 1988. Nowe stanowiska w Polsce interesujących gatunków żądłówek Hymenoptera, Aculeata. *Przegląd zoologiczny*, **32** (2): 221-223.
- LOKTIONOV V.M., LELEJ A.S. 2014. Dorożnyje osy (Hymenoptera: Pompilidae) Dalniego Vostoka Rossii. *Dalnauka*, Vladivostok. 472 ss.
- OEHLKE J., WOLF H. 1987. Beiträge zur Insekten-Fauna der DDR: Hymenoptera-Pompilidae. *Beiträge zur Entomologie*, **37** (2): 279-390.
- PISARSKI B. 1975. Mrówki Formicoidea. *Katalog Fauny Polski*, **26**, 1: 1-86.
- SAVRANSKAYA Z.V., LIDZHIEV O.N. 2017. K izuczeniju troficeskich swiaziej dorożnych os (Hymenoptera, Pompilidae) i cwietskowych rastienij. *Nauka i innowacyi w XXI wieku: aktualnyje woprosy, otkrytija i dostiżenijsa*, 05 Ijunia 2017 goda, 18-20.
- SZYMKIEWICZ M. 2024. Nowe stwierdzenia nastecznika żółtoskrzydłego *Parabatozonus lacerticida* (Pallas, 1771) (Hymenoptera: Pompilidae) na Pojezierzu Mazurskim. *Kulon*, **29**: 69-75.
- SZYMKIEWICZ M., SZYMKIEWICZ E. 2021. *Batozonellus lacerticida* (Pallas, 1771) (Hymenoptera: Pompilidae) – a new record in the Masurian Lake district. *Kulon*, **26**: 29-41.
- TATUR-DYTKOWSKI J., HOŁOWIŃSKI M. 2021. Nowe dane o występowaniu *Batozonellus lacerticida* (Pallas, 1771)

- (Hymenoptera: Pompilidae) w Polsce, Bułgarii oraz Grecji kontynentalnej. *Przegląd Przyrodniczy*, **32** (2): 80-82.
- TATUR-DYTKOWSKI J., Mielczarek Ł. 2025. Nastecznik żółtoskrzydły *Parabatozonus lacerticida* (PALLAS, 1771) (Hymenoptera: Pompilidae) w Puszczy Augustowskiej i Puszczy Białowieskiej. *Wiadomości Entomologiczne*, **44** (online 4N): 9-11.
- TWERD L. 2015. Nowe stanowiska zagrożonych gatunków żądłówek (Hymenoptera: Aculeata) na terenie rezerwatu „Jelonka” w północno-wschodniej Polsce. *Parki Narodowe i Rezerwaty Przyrody*, **34** (4): 87-98.
- WIŚNIEWSKI B. 2004. *Batozonellus lacerticida* (PALLAS, 1771). Nastecznik żółtoskrzydły. (ss. 178-179). [W:] Z. GŁOWACIŃSKI, J. NOWACKI (red.): *Polska Czerwona Księga Zwierząt. Bezkręgowce*. IOP PAN, Poznań – Kraków. 447 ss.
- WIŚNIEWSKI B. 2009. Spider-hunting Wasps (Hymenoptera: Pompilidae) of Poland: Diversity, Identification, Distribution. *Ojców National Park, Ojców*. 432 ss.
- WIŚNIEWSKI B., WENDZONKA J. 2025. Kołowatek blady *Ceropales pallida* ØDEGAARD, ABENIUS & PAUKKUNEN, 2022 – nowy dla Polski gatunek nastecznika (Hymenoptera: Pompilidae). *Acta Entomologica Silesiana*, **33** (online 036): 1-9.
- WOLF H. 1971. Prodrömus der Hymenopteren der Tschechoslowakei. Pars 10: Pompiloidea. *Acta Faunistica Entomologica Musei Nationalis Pragae*, **14**: 1-76.

Wpłynęło: 16 sierpnia 2025

Zaakceptowano: 17 października 2025